

“พลังปลวก” สร้างสรรค์ความดีเพื่อชุมชน

กลุ่มพลังปลวก

“ ในตำบลเทพาเรามีมัสยิดและศาสนสถานสำคัญหลายแห่ง รวมทั้งมีสถานที่ท่องเที่ยวที่เชิดหน้าชูตาของตำบลคือ หาดสะกอม หาดห้วยสวรรค์ พวกเราเห็นว่าสกปรกมาก และไม่ค่อยมีใครมาดูแลความสะอาดอย่างจริงจัง เลยคิดที่ทำโครงการนี้ เพื่อให้ชุมชนเราสะอาดขึ้น ”

“ความสะอาดเป็นส่วนหนึ่งของความศรัทธา”

นี่คือคำสอนที่ อัสมินทร์ บูเอียด หรือ “มิน” นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเทพา อำเภอเทพา จังหวัดสงขลา ใช้เป็น “แรงบันดาลใจ” ในการขับเคลื่อน “โครงการเด็กดีเพื่อชุมชน” ในนามของกลุ่ม “พลังปลวก” ที่มี อธิตา ราหนิ หรือ “ญา” สุภารัตน์ อิกะศิริ หรือ “กัน” ญานิสดา นิสัน หรือ “กะ” และ สบัยนา สาและ หรือ “สบัยนา” ร่วมเป็นทีมงาน โดยโครงการที่พวกเขาตั้งใจทำคือการรณรงค์ให้คนในชุมชนช่วยกันรักษาความสะอาดพื้นที่รอบ ๆ ชุมชน “ในตำบลเทพามีมัสยิดและศาสนสถานสำคัญหลายแห่ง รวมทั้งมีสถานที่ท่องเที่ยวที่เชิดหน้าชูตาของตำบลคือ หาดสะกอม หาดห้วยสวรรค์ พวกเราเห็นว่าสกปรกมาก และไม่ค่อยมีใครมาดูแลความสะอาดอย่างจริงจัง เลยคิดทำโครงการนี้เพื่อให้ชุมชนเราสะอาดขึ้น” มินบอกเล่าที่มาที่ไปของโครงการ

พลังเล็กๆ ที่ยิ่งใหญ่

ย้อนกลับไปจุดเริ่มต้นของโครงการ ในคาบเรียนวิชาสังคมศึกษาของโรงเรียนเทพา อาจารย์ธัญลักษณ์ บ้างส์สาเร๊ะ หรือ “ครูบ๊ะ” อาจารย์ที่ปรึกษาได้กำหนดหัวข้อให้นักเรียนทำโครงการขึ้นมาหนึ่งเรื่อง โดยกำหนดโจทย์ว่า “ต้องเป็นโครงการที่เกี่ยวกับการทำความดีช่วยเหลือชุมชนของตนเอง”

มินและเพื่อนๆ จึงร่วมกลุ่มกันเพื่อทำ “ความดี” ด้วยการทำโครงการทำความสะอาดศาสนสถานที่อยู่รอบ ๆ โรงเรียน

เมื่อกิจกรรมของมินและเพื่อนๆ ดำเนินมาได้ระยะหนึ่ง ก็เป็นจังหวะเดียวกับที่ “สงขลาฟอรั่ม” กำลังเปิดโอกาสให้เยาวชนส่งโครงการเข้าร่วมในโครงการพลังพลเมืองเยาวชนสงขลา ซึ่งน้องๆ กลุ่มพลังปลวกทุกคนต่างเห็นเป็นโอกาสดีที่จะได้พัฒนาศักยภาพของตนเองจึงส่งโครงการเข้าร่วม

“พวกเรามีกลุ่มอยู่แล้ว...ครูบ๊ะเห็นว่าโครงการที่เราทำอยู่น่าจะพัฒนาต่อยอดได้ เมื่อเห็นสงขลาฟอรั่มประกาศรับสมัครโครงการ จึงอยากสานต่อโครงการที่พวกเราทำอยู่ให้ขยายวงออกไป”

ครูบ๊ะเล่าว่า ตอนที่ **พรณิภา ไสติพันธ์** หรือ “ป่าหนุ” ผู้อำนวยการ **สงขลาฟอรั่ม** โทรมาพูดคุยเรื่องรายละเอียดของโครงการพลังพลเมืองเยาวชนสงขลา เธอก็เห็นว่าเด็กกลุ่มนี้เขามีความพร้อม โดยเฉพาะทีมงานและประเด็นที่เด็กทำร่วมกันมา ก็เลยส่งโครงการเข้าไป เพื่อให้เด็กได้พัฒนาศักยภาพในด้านการทำโครงการ เพราะสงขลาฟอรั่มจะมีการจัดอบรมให้ความรู้เรื่องการทำโครงการให้ด้วย

“เราให้เด็ก ๆ ไปคิดต่อกันเองว่าจะพัฒนาโครงการที่ทำอยู่เดิมได้อย่างไรบ้าง”

มินเล่าต่อว่า สำหรับโครงการเด็กดีเพื่อชุมชนนั้น แรกเริ่มเดิมทีพวกเราต้องการ **“ทำความดี”** ด้วยการ **“ทำความสะอาด”** รอบ ๆ ศาสนสถาน แต่เมื่อต้องการยกระดับโครงการให้เข้มแข็งขึ้น เราเห็นว่าแค่รวมกลุ่มกันทำความสะอาดเพียงอย่างเดียวอาจจะยังไม่พอ จำเป็นต้องหา **“แนวร่วม”** เพื่อมาช่วยกันทำโครงการ

“ในอำเภอเทพามีทั้งผู้ที่นับถือศาสนาอิสลาม และศาสนาพุทธ ขณะที่วัดในศาสนาพุทธก็มีเณร พระ และเด็กวัดคอยทำความสะอาดอยู่แล้ว แต่ในส่วนของมัสยิดจะไม่มีใครทำความสะอาดเป็นหลัก พวกเราเลยอยากจะทำนวัตกรนี้”

นอกจากศาสนสถานแล้ว กลุ่มพลังพลเมืองยังมองไปถึงการดูแลความสะอาดสถานที่ท่องเที่ยว โดยเฉพาะบริเวณหาดสะกอมซึ่งถือเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของอำเภอ

“สิ่งที่พวกเราได้เรียนรู้จากพี่ๆ สงขลาฟอรั่มคือการวางแผนการทำงาน การแบ่งบทบาทหน้าที่ในทีม การคิดวิเคราะห์ศักยภาพของตัวเองและทีม รวมทั้งการกำหนดวัตถุประสงค์ และกิจกรรมเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของโครงการ”

“หาดสะกอมเป็นทางผ่านไปยังลานและปัตตานี จึงมีคนมาแวะเที่ยวค่อนข้างเยอะ สถานที่จึงไม่สะอาดเท่าที่ควร เลยคิดว่าอยากจะทำความสะอาด พอมาเข้าร่วมโครงการกับป่าหนุ อาจารย์ก็ให้แนวไว้ว่า แทนที่จะเป็นคนไปทำอย่างเดียว น่าจะมีกิจกรรมสร้างจิตสำนึกบ้าง พวกเราเลยคิดว่าการสร้างจิตสำนึกน่าจะทำกับกลุ่มเด็กเล็ก ๆ มากกว่ากลุ่มผู้ใหญ่”

เมื่อโจทย์ชัด กระบวนการทำงานก็เริ่มต้นขึ้น...

หลังโครงการผ่านการคัดเลือกจากสงขลาฟอรั่ม สิ่งที่กลุ่มพลังพลเมืองต้องพบเจอคือ การเข้าร่วมอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาโครงการกับพี่ ๆ จากสงขลาฟอรั่ม

“ระหว่างขั้นตอนการพัฒนาโครงการ สิ่งที่เราได้เรียนรู้จากพี่ๆ สงขลาฟอรั่มคือ การวางแผนการทำงาน การแบ่งบทบาทหน้าที่ในทีม การคิดวิเคราะห์ศักยภาพของตัวเองและทีม รวมทั้งการกำหนดวัตถุประสงค์และกิจกรรม เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของโครงการ”

เริ่มคิดและลงมือทำ

แต่มี **“ใจ”** ในการทำงานเพื่อพัฒนาชุมชนก็ถือว่าประสบความสำเร็จไปแล้วครึ่งหนึ่ง ส่วนอีกครึ่งที่เหลือก็ขึ้นอยู่กับ การวางแผน การกำหนดบทบาทหน้าที่ รวมทั้งการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามแผนที่วางไว้

มินเล่าว่า งานแรกของกลุ่มพลังพลเมืองคือ **การประชุมวางแผนการทำงานกับเพื่อนในทีม** ซึ่งทุกคนเห็นพ้องต้องกันว่าต้องเริ่มจากการสำรวจข้อมูลพื้นฐานของชุมชนก่อน ซึ่งงานหลัก ๆ ที่กำหนดไว้คือการลงสำรวจข้อมูลในชุมชน ทั้งใช้วิธีสัมภาษณ์พูดคุย และใช้แบบสอบถาม เมื่อได้ข้อมูลก็นำมาออกแบบกิจกรรม **“ปลูกจิตสำนึก”** ให้กับน้องๆ ในโรงเรียนบ้านปากอและโรงเรียนป่าโอน จากนั้นก็เป็นกิจกรรมทำความสะอาดที่ทุกคนในชุมชนจะต้องลงมาร่วมกัน

“ที่วางแผนเก็บข้อมูลก่อน เพราะพวกเราต้องการรู้ว่าในชุมชนของเรามีสถานที่ใดบ้างที่ยังขาดคนดูแลเรื่องความสะอาด ขยะมาจากไหน และใครจะเป็นกลุ่มคนที่พวกเราจะชักชวนเข้ามาช่วยกิจกรรมทำความสะอาด” มินกล่าว

หลังจากสมาชิกกลุ่มพลังพลเมืองแยกย้ายกันลงพื้นที่เก็บข้อมูลชุมชน ด้วยการลงไปสำรวจตามสถานที่ต่าง ๆ พบว่าสถานที่หลายแห่งมีคนทำความสะอาดอยู่แล้ว เช่น ที่โรงเรียน

ก็มีภารโรงทำหน้าที่ดูแลเรื่องความสะอาด เหลือแต่ศาสนสถาน เช่น มัสยิด พบว่าไม่มีคนดูแล และพบอีกว่าส่วนใหญ่สกปรก

นอกเหนือจากข้อมูลชุมชน สิ่งหนึ่งที่กลุ่มพลังพลเมืองพบหลังวิเคราะห์ตัวเองคือ **ลำพังสมาชิกเพียง 5 คนอาจมีกำลังไม่พอในการทำสะอาดมัสยิด จึงคิดร่วมกันว่า อาจจะต้องหากำลังเสริม**

“งานนี้ถ้าจะให้ประสบความสำเร็จต้องหาสมาชิกเพิ่ม” ทางออกคือ แบ่งบทบาทให้สมาชิกทั้ง 5 คนเป็นแกนนำหลัก จากนั้นก็ให้แกนนำแต่ละคนไปหาสมาชิกเพิ่ม ซึ่งอาจเป็นใครก็ได้ เพื่อน ๆ ในห้อง รุ่นน้อง หรือรุ่นพี่ก็ได้

จาก 1 คน เป็น 5 คน จาก 5 คน กลายเป็น 10 คน จนกระทั่งได้กองหนุนเพิ่มอีก 50 คน

มินเล่าว่า **หลังรวมคนได้ประมาณ 50 คน ก็จัดประชุมชี้แจงทำความเข้าใจ ให้แต่ละคนร่วมคิด ร่วมวางแผนว่าจะทำอะไรร่วมกับเพื่อนๆ ในโครงการนี้ได้บ้าง**

“กลุ่มพลังพลเมืองให้ความสำคัญเรื่องการเก็บ การทิ้ง และการคัดแยกขยะเท่า ๆ กัน เราคิดว่าเรื่องการจัดกาขยะทั้ง 3 ประเด็นนี้ไม่สามารถแยกจากกันได้”

“รัก” ความสะอาด ก่อน“รักษา” ความสะอาด

เมื่อได้ข้อสรุปและทีมเสริมพร้อม การทำงานก็เริ่มต้นขึ้นทันที ทีมพลังพลเมืองวางแผนทำกิจกรรมร่วมกับโรงเรียนประถมศึกษาที่อยู่ในอำเภอป่าหมายด้วยการพัฒนาเยาวชนในพื้นที่

“เมื่อวิถีคิดเปลี่ยน
วิธีการทำงานก็เปลี่ยนตาม
ไปด้วย แทนนำเปลี่ยนแผน
การรณรงค์ให้ความรู้แก่น้องๆ
ในโรงเรียน จากการช่วยกันรักษา
ความสะอาดเป็นการ “สร้างสำนึก” แทน
เน้นให้เกิดการ “หยุดสร้าง
ความสกปรก” ด้วยการนำหลักศาสนาอิสลามที่ว่า
“ความสะอาดเป็นส่วนหนึ่งของ
ความศรัทธา” มาใช้เป็นหลักยึด
และดึงการมีส่วนร่วม”

ให้ “ตระหนัก” ถึงเรื่องความสะอาด ผ่านกิจกรรมทำความสะอาด มัสยิด โรงเรียน และชายหาดซึ่งเป็นสถานที่ท่องเที่ยวสำคัญของอำเภอเทพา

มีนเล่าต่อว่า จากเดิมที่เราต้องการให้คนหันมา “รักษา” ความสะอาด หากแต่ “กระบวนการ” ที่พวกเราทำ เช่น อบรมให้ความรู้วิธีการคัดแยกขยะ โทษของขยะ เพื่อเตรียมความพร้อมให้พวกเราไปเป็นวิทยากรให้กับน้องๆ ส่งผลให้ในท้ายที่สุดแล้วแกนนำทั้ง 5 คนมีความรู้เรื่อง “การจัดการขยะ” เป็นอย่างดี แต่ไม่สามารถ “ปลูกจิตสำนึก” เรื่องการรักษาความสะอาดให้เกิดขึ้นกับน้องๆ ได้ สังเกตได้จากการเข้าไปทำกิจกรรมในโรงเรียนป่ากอ โรงเรียนป่าไผ่ มัสยิดป่ากอ มัสยิดป่าไม้ไผ่ มัสยิดเกาะครก และพรหมมาก พวกเราค้นพบว่า กิจกรรมที่พวกเราทำไม่ได้นำไปสู่ความยั่งยืนให้กับน้องๆ แต่อย่างใด เพราะไม่ได้ฝังรากลงลึกเข้าไปใน “วิถีคิด” เรามุ่งแต่สอนให้น้องๆ รู้จัก “วิธีทำ” เท่านั้น

ครูบ๊ะเล่าว่า เริ่มเห็น “วิถีคิด” ของเด็กๆ เปลี่ยนไป หลังจากทำโครงการ มาได้ระยะหนึ่ง เพราะเด็กๆ นำปัญหามาปรึกษาว่า ถ้าทำแบบนี้ก็จะได้แค่ คนทำความสะอาด หรือพนักงานทำความสะอาดเท่านั้น

“กิจกรรมช่วงแรกเด็ก ๆ มองว่าอยากให้คนอื่นช่วยกันรักษาความสะอาด แต่พอเริ่มทำกิจกรรมจริงเด็ก ๆ ก็คิดใหม่ว่าจะเปลี่ยนให้คนไป “รัก” ความสะอาดดีกว่า ครูก็ถามต่อว่า “รักความสะอาด” ในความหมายของพวกเขาคืออะไร เด็ก ๆ ก็ตอบว่า แทนที่จะให้น้อง ๆ รักษาความสะอาด พวกเขาจะทำให้น้อง ๆ เกิด “ความรัก” อีกแบบหนึ่ง นั่นคือ “รัก” ในความคิดของเขา”

เมื่อวิถีคิดเปลี่ยน วิธีการทำงานก็เปลี่ยนตามไปด้วย แทนนำทั้ง 5 คน เปลี่ยนแผนการรณรงค์ให้ความรู้แก่น้องๆ ในโรงเรียน จากการรักษาความสะอาด เป็นการ “สร้างสำนึก” แทน เน้นให้เกิดการ “หยุดสร้าง ความสกปรก” ด้วยการนำหลักศาสนาอิสลามที่ว่า “ความสะอาดเป็นส่วนหนึ่งของความศรัทธา” มาใช้เป็นหลักยึดและดึงการมีส่วนร่วม

เมื่อมีการนำหลักศาสนามาใช้ เด็ก ๆ จึงติดต่อกับผู้นำชุมชน ใ้ะฮิมาม และ อบต.ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมเพื่อสร้างความน่าเชื่อถือให้กับคนในชุมชน

ได้มากกว่า “ความสะอาด”

“คนอาจจะมองว่าปลวกไม่มีประโยชน์ เป็นแค่สัตว์ตัวเล็กๆ ที่ไม่น่าสนใจ แต่ปลวกเมื่อรวมตัวกันแล้วก็สามารถทำเรื่องที่ยิ่งใหญ่ได้”

และนี่คือจุดเริ่มต้นที่ทำให้ปลวกตัวเล็กๆ 5 ตัว มารวมตัวกัน จาก 5 ตัว กลายเป็น 10 ตัว 20 ตัว และ 50 ตัวในเวลาต่อมา...ปลวกตัวเล็กๆ ฝืนกำลังกันทำเรื่องที่ยิ่งใหญ่...ที่ผู้ใหญ่หลายคนพยายามทำแต่ไม่ประสบความสำเร็จ

“กลุ่มพลังปลวกให้ความสำคัญเรื่อง การเก็บ การทิ้ง และการคัดแยกขยะ เท่าๆ กัน เราคิดว่าเรื่องการจัดการขยะทั้ง 3 ประเด็นนี้ ไม่สามารถแยกจากกันได้”

จากจุดเริ่มต้นในวิชาเรียน กลุ่มพลังปลวกแค่อยากทำความสะอาดอย่างเดียว แต่เมื่อได้เข้าร่วมโครงการพลังพลเมืองเยาวชนสงขลา กับสงขลาฟอรั่ม ทำให้สมาชิกกลุ่มเกิด “แนวคิดใหม่” ว่าน่าจะ “ปลูกจิตสำนึก” ให้กับคนในชุมชนร่วมด้วยจะได้เกิดผลระยะยาวและต่อเนื่อง ซึ่งทางกลุ่มมองว่าถ้า “ทำความสะอาด” ก็สะอาดแค่วันนั้นวันเดียว แต่ถ้าพวกเขาสามารถ “ปลูกจิตสำนึก” ให้เกิดขึ้นกับคนในชุมชนได้สถานที่นั้นก็จะสะอาดตลอดไป

จากการคิดทำกิจกรรมเพื่อชุมชนครั้งนี้ ผลที่กลุ่มพลังปลวกได้รับนอกจากความสะอาดรอบมัสยิด ในโรงเรียน และบริเวณชายหาดที่ดีขึ้นแล้ว “โครงการเด็กดีเพื่อชุมชน” ยังได้รับการบรรจุไว้ในแผนงานของโรงเรียนเทพา และยังเป็นที่ยอมรับของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 16 ด้วย

แต่ที่ดียิ่งกว่าคือ “กระบวนการเรียนรู้” ที่เด็ก ๆ ทั้ง 5 คน ได้รับจากการเข้าร่วมในโครงการนี้ นั่นคือ ความมีระเบียบวินัย กับตนเองมากขึ้น และการเป็นคนที่มีจิตสาธารณะ โดยเฉพาะมินซึ่งมักไม่ค่อยตรงต่อเวลา ก็เกิดการปรับตัว เนื่องจากรับหน้าที่เป็นหัวหน้าทีมจึงต้องมี “ความรับผิดชอบ” ต่องานที่ได้รับมอบหมายมากขึ้น รวมไปถึงสมาชิกอีก 4 คนคือ ก๊ะ ญู บัยนา และกัน ที่เดิมทุกคนล้วนเป็นคนขี้อาย ไม่กล้าพูด แต่เมื่อได้รับมอบหมายหน้าที่ ทุกคนก็พยายามทำงานอย่างเต็มที่ ซึ่งก็สอดคล้องกับที่ กรรทิมมา ชาวตะ “พีเก้” พี่เลี้ยงโครงการจากสงขลาฟอรั่มที่บอกว่า จริง ๆ แล้วเด็ก ๆ เกือบทุกคนเป็นคนขี้อายมาก โดยเฉพาะบัยนา ก๊ะ และกัน แทบจะไม่พูดเลย แต่พอได้ขึ้นมาเป็นแกนนำ เขาต้องเป็นคนนำความรู้นี้ไปสอนน้องๆ ต่อ เขาก็ต้องเริ่มเรียนรู้ว่าจะพูดอย่างไรให้น้องเข้าใจ ขณะเดียวกันต้องให้เด็กรู้สึกสนุกไปกับการทำงาน การสอน การจัดการกระบวนการของเขาด้วย

“จำได้เลยวันนั้นมินจะต้องเป็นวิทยากร เป็นคนพูดอธิบาย แต่มินมาสาย กลายเป็นว่าน้อง ๆ ผู้หญิงต้องขึ้นมาแนะนำกระบวนการ ซึ่งเขาก็ทำได้ ทั้ง ๆ ที่เป็นเด็กขี้อาย พูดไม่เก่ง”

พี่เก้ยังบอกอีกว่า สิ่งที่เห็นและเป็นจุดเด่นของกลุ่มพลังปลวกคือ เรื่อง “การสื่อสาร” ที่เด็ก ๆ ในทีมทุกคนสามารถพูดและอธิบายความคิดของตัวเองได้ดีขึ้น

นี่คือตัวอย่างความสำเร็จของการ “ทำไป เรียนรู้ไป” ที่กลุ่มพลังปลวกได้รับการทำโครงการ พวกเขาเรียนรู้ที่จะ “เปลี่ยนวิถีคิด วิธีทำงาน” ใหม่ แม้จะยากกว่าเดิม แต่พวกเขาก็ไม่ท้อ เพียงเพราะต้องการให้โครงการที่พวกเขาทำเกิด “ประโยชน์” สูงสุดกับชุมชน

โรงเรียนเทพา โครงการเด็กดีเพื่อชุมชน กลุ่มพลังปลวก

นายอัสมินทร์ บูเอียด
นางสาวอติตา ราหนิ
นางสาวสุดารัตน์ อิกะศิริ
นางสาวญานิศา นิสัน
นางสาวสับยนา สาและ
ที่ปรึกษาโครงการ: อาจารย์ธัญลักษณ์ บางังสาเร๊ะ